

Tatjana Kolak

Trojagodne naušnice iz groba 53 s lokaliteta Čovini–Crikvine u Smiljanu

UDK: 904 : 739.2 (497.5 Smiljan) "13/14"
739.2.033.5 (497.5 Smiljan)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1. 7. 2009.

Prihvaćeno: 4. 7. 2009.

Tatjana Kolak

Muzej Like Gospić

HR, 53 000 Gospić

Dr. Franje Tuđmana 3

tkolak.mlg@gmail.com

| 221

Od godine 2004. Muzej Like provodi projekt sustavnog arheološkog istraživanja srednjovjekovnih sakralnih lokaliteta na području sela Smiljana, nedaleko od Gospića. U prošlogodišnjoj sezoni (2008.) iskopavanja otkriven je grob 53, ukop ženske osobe, s parom trojagodnih naušnica od pozlaćenog srebra i srebrnim prstenom kao grobnim priložima. Ovo je prvi takav nalaz in situ na području srednjovjekovne župe Lika. Shodno brojnim pronađenim primjercima na tlu Dalmacije i šire, nalaz se može datirati u 14. i početak 15. stoljeća.

Ključne riječi: trojagodne naušnice, Crikvine, Smiljan, Lika, kasni srednji vijek

PODRUČJE SELA Smiljana kraj Gospića poznato je na arheološkoj karti Hrvatske zahvaljujući istraživanjima dviju željeznodobnih japodskih nekropola podno istodobnoga gradinskog naselja na Miljači,¹ 1905., 1958., 1980.–1981. godine te pojedinačnim antičkim i srednjovjekovnim nalazima, od kojih su najzanimljiviji ulomci predromaničkog pletera, danas pohranjeni u gospićkom muzeju. Pronađeni su prilikom obnavljanja grobljanske kapele Bezgrešnog začeca BDM 1980. kao spolij. Dva ulomka su u sekundarnoj funkciji bila uzidana kao doprozornik južnog zida.² Ulomci su klesani u kamenu vapnencu, a motiv na njima prikazuje troprute vrpce s prepletom, koji preko čvorova čini zatvorenu kružnicu, kroz koju prolaze i unutar koje se sijeku po dvije paralelne iskošene ravne vrpce, s okulusom u sredini (sl. 1 i 2). Pripadaju istoj cjelini – pregradi, gredi ili slično, a prema stilskim obilježjem datiraju se u kraj 9. st. i 10. st.

Pretpostavka je da su ulomci kao sekundarna građa doneseni iz neposredne okolice s ruševnih ostataka neke do tada nepoznate srednjovjekovne crkve, za potrebe izgradnje smiljanske župne crkve za novonaseljeni puk nakon izгона Osmanlija iz ovih krajeva. Stoga je ubikacija položaja te crkve jedan od ciljeva pokrenutoga muzejskog projekta *Sustavno arheološko istraživanje srednjovjekovnih sakralnih lokaliteta na području sela Smiljana*,³ a iskopavanja su započela na položaju Crikvine.

Crikvine se nalaze na obradivoj površini,⁴ s desne obale rijeke Otešice, nedaleko od izvora Mandinac (sl. 4), a toponim posredno ukazuje na sakralni objekt posvećen sv. Mariji Magdaleni. Još je zanimljivija činjenica da se toponim navodi u pluralu, odnosno da govori o nekoliko crkava (najmanje dvije), čije je postojanje ostalo zabilježeno u narodnoj predaji.

1 Hoffiller 1905, str. 193 i d.; Bakarić 1986, str. 129. i d.

2 Vujnović 1983, str. 14.

3 Godine 2004. provedena je prva faza aktivnosti u formi mikrorekognosciranja i sondiranja na odabranih šest položaja, i to u Čovinima – Crikvine, Crkvini pod Bogdanićem, crkvi pod Obljajcem, crkvi u Selištu ili na Krčmaru, crkvi na Kolakovici i položaju crkve sv. Nedjelje (Gospojine). U ljetnim mjesecima obavljeno je reko-gnosciranje u Čovinima, pod Bogdanićem, na Kolakovici, te Crkvini pod Vekavcem, a u studenom iste godine nakon pripreme terena izvedeno je geofizičko snimanje na položaju Crikvine u Čovinima, Crkvini pod Bogdanićem i Crkvini pod Vekavcem.

4 Objekt se nalazi na privatnom zemljištu nekoliko vlasnika, a zasad se iskopavanja obavljaju na zemljištu A. Prpića, koji nam je ljubazno dopustio radove, na čemu mu i ovom prilikom zahvaljujemo.

Sl. 1. Ulomak pletera u stalnom arheološkom postavu Muzeja Like u Gospiću (foto T. Kolak)

Sl. 2. Ulomak pletera u stalnom arheološkom postavu Muzeja Like u Gospiću (foto T. Kolak)

Sl. 3. Dio groblja uz sjeverni perimetralni zid crkava, pogled s istoka, istraživanje 2008. (foto T. Kolak)

Početak istraživanja pokazao je da se ispod vrlo plitkog površinskog sloja, koji je uz humus bio prepun dislociranih ljudskih i životinjskih kostiju, ulomaka keramičkih posuda i rastresene žbuke, nalaze ostaci jednobrodne crkve manjih dimenzija.⁵ Svetište, na istoku, izvedeno je u vrlo plitkom polukružnom luku, a spoj s južnim perimetralnim zidom u cijelosti je devastiran kasnijim građevinskim zahvatima i uko-

5 Dužina crkava nije utvrđena s obzirom da iskop prema zapadu zadire u parcele drugog vlasnika.

Sl. 4. Pogled na lokalitet s juga, 2008. (foto T. Kolak)

pima. Naime, unutar i oko ove starije crkve nalazi se višeslojno groblje (sl. 3) te je u četiri sezone iskapanja istraženo 67 grobova. Pokojnici su polagani u zemlju u ispruženom položaju, bez tragova grobne arhitekture ili drvenih sanduka. Iznimka je pet grobova, gdje su pokojnici polagani na drvenu dasku (gr. 15, 26, 28 i moguće 42) ili su korištene drvene obložnice (djelomično očuvani tragovi u gr. 9). U pravilu, ukopi poštuju smjer arhitekture (orijentacija istok–zapad, s glavom na zapadu), no evidentirano je i deset grobova orijentiranih sjever–jug s glavom na sjeveru. Pokojnicima su ruke polagane ili na prsa ili na zdjelicu ili pak u nekoj inačici ova dva položaja, dok je samo u gr. 53. pokojnica imala ruke ispružene uz tijelo.

Nađeni pokretni arheološki materijal vrlo je skroman, a u najvećoj mjeri pripada grobnim priložima kao što je osobni nakit pokojnika (prstenje – vitice s jednom ili dvije kanelure od brončanog lima, željezne ili brončane pojasne predice s trnom, brončane aplikacije rađene tehnikom lijevanja na proboj kao ukras na kapi).⁶

Uz južni zid crkve otkriven je još jedan paralelni zid, koji se u nastavku prema zapadu može pratiti samo

u negativu (kamen je u cijelosti odstranjen sekundarnom recentnom uporabom),⁷ što je ukazalo na mogućnost postojanja još jednog objekta. Godine 2006. istraživanja su proširena prema istoku te je njima potvrđeno postojanje druge, mlađe i veće crkve, orijentirane istok – zapad, s romaničkim polukružnim svetištem na istoku (sl. 10). Naime, možda izgradnju ovog novog objekta možemo pripisati benediktincima, koji su kao redovnička zajednica dokumentirani krajem 14. st. u susjednoj župi Bužane⁸ u čemu se, moguće, prepoznaje evociranje zrele romanike, kako to navodi Ljubo Karaman.⁹ Ovaj objekt građen je kada

7 Kamena građa korištena je za gradnju župne crkve u Smiljanu u 18. st., početkom 20. st. prodan je dio kamena trgovcu Mati Paveliću, a oko godine 1920. posljednje ostatke kupio je profesor Luka Trgovčević. Preostalo je služilo za nasipavanje lokalnih putova. Bez obzira na dimenzije i količinu kamene građe, ona zasigurno potječe ne samo s lokaliteta Crikvine već i s položaja hospicija na Krši.

8 Bogović 1996, str. 318, gdje govori o opatiji sv. Marine, koja je sredinom 15. st. komendatarina. Položaj Crikvine nalazi se u srednjovjekovnoj župi Lika, ali na samoj granici (rijeka Otešica) s Buškom župom.

9 Karaman 1986, str. 107: "U kulturnom životu i u umjetnosti benediktinci su, u kasnom srednjem vijeku, bili

6 Ukop ženske osobe – gr. 6. iz 2005. godine.

Sl. 5. Gr. 53. (foto T. Kolak)

Sl. 6. Gr. 26. i trojagodna naušnica P.N. 31 (foto T. Kolak)

je stariji bio potpuno uništen¹⁰ te je u najvećem dijelu obujmio prethodni, s tim da je sjeverni perimetralni zid lađe(a) bio zajednički.

Gradnja mlađe crkve dijelom je devastirala ukope koji su pripadali starijem objektu, što je dobro dokumentirano u dijelu njezina svetišta. U jednom trenutku je izvršen građevinski zahvat preslojavanja nad ostacima obaju svetišta, možda u funkciji podloge za opločenje, a vjerojatnije se to odnosilo na trenutak rekonstrukcije svetišta u četverostranični oblik, s obzirom na pronađene zidove koji se naslanjaju na vanjski plašt druge crkve.

Neosporna je činjenica da pokretni arheološki materijal pronađen u dosadašnjim sezonama iskopavanja ukazuje na datacijski visoko razdoblje konca 13. te 14. i 15. stoljeće, no arhitektonski ostaci, pa donekle i nespretnost neimenovanih graditelja upućuju i na ranija razdoblja. Nažalost, istraženi ostaci arhitekture odnose se na razinu temelja, pa ulomci kamene plastike do sada nisu evidentirani.¹¹

postali domaći, konzervativni elemenat.”

¹⁰ U dosadašnjim sezonama istraživanja dokumentirane su četiri građevinske faze, no cjelovita slika i determinacija lokaliteta bit će dana po završetku istraživanja.

¹¹ S obzirom na postojeću fazu istraživanja ne može se precizirati potje; u li dva spomenuta pleterna ulomka s ovog lokaliteta.

Od svih spomenutih nalaza posebno treba izdvojiti grob 53 (sl. 5), ukop ženske osobe uz vanjsko lice svetišta starije crkve, koji je presječen gradnjom mlađe apside i koji je najniži, odnosno najstariji sloj sahranivanja (558,18). Pokojnica je orijentirana u pravcu istok–zapad s glavom na zapadu, a kosti su dijelom dislocirane ukopom groba 26 mlađe faze pokapanja (sl. 6.). Nisu zamijećeni tragovi grobne arhitekture, drvenog lijesa ili daske, kao ni tragovi ukopne rake.¹² Pokojnica je položena u ispruženom položaju, s rukama pruženim uz tijelo, a s njom je položen i osobni nakit, par trojagodnih naušnica od loše pozlaćenog srebra (PN. 31, dim. 33 × 40 mm, i PN. 34, dim. 33 × 39 mm) pronađenih s lijeve strane kalote, odnosno iznad lubanje, i srebrni prsten s ukrasnom, vjerojatno ovalnom, zaravnjenom pločicom (PN 32, očuvana šir. pločice 13 mm, šir. obruča 3 mm) na desnoj ruci. Na žalost, prsten nije očuvan u cijelosti, no na obrubljenju ukrasnoj pločici prepoznatljiva je reljefno izvedena razlistana biljna vitica i dio vjerojatno geometrijskog ukrasa. Vanjska strana obruča ukrašena je urezivanjem nekoliko cik–cak linija, na cijeloj očuvanoj površini (sl. 9).

Pronađene naušnice radene su tehnikom filigrana i granulacije. Na kružnoj srebrnoj karici, u donjem dijelu nalaze se po tri izrazito perforirane jagode od

¹² Ostatak drva pripada grobu 26.

Sl. 7. Trojagodna naušnica P.N. 31 iz groba 53. (foto D. Doračić)

Sl. 8. Trojagodna naušnica P.N. 34 iz groba 53. (foto D. Doračić)

tordirane pozlaćene žice u formi osmerolatičnog cvijeta čije se latice izravno spajaju, a na svakom račvalištu nalazi se granulirano zrnca. Prostor između jagoda ukrašen je s četiri niza granuliranih zrnaca.

Naušnice su dobro sačuvane iako je kod primjerka 31 (sl. 7), jedna jagoda gotovo u cijelosti izgubljena, a kod primjerka 34 (sl. 8), jedna jagoda manje oštećena.¹³ Oba primjerka imaju očuvanu petlju za zakopčavanje, primjerak 34 čak i dvostruku, a kako je uz nju pronađen i ulomak kože, pretpostavlja mogućnost da su naušnice bile nošene kao sljepoočnicarke na kožnoj vrpici.

Ovakav oblik naušnica, slijedom brojnih primjeraka nađenih na srednjovjekovnim lokalitetima Dalmacije i kontinentalnog dijela Hrvatske klasificiran je u tip A.¹⁴ O trojagodnim naušnicama i njihovoj dataciji, s različitim tezama i argumentacijom, pisali su brojni autori,¹⁵ no činjenica je da su par trojagodnih naušnica i redovito prsten grobni prilozil dalmatinsko-hrvatskoga kasnosrednjovjekovnog horizonta grobalja 14. i prve polovice 15. stoljeća kao proizvod zlatarstva na dalmatinskoj obali.¹⁶

Sl. 9. Ulomak prstena iz groba 53. (foto D. Doračić)

Na ličkom području do sada je pronađeno nekoliko cjelovitih ili fragmentiranih trojagodnih naušnica. Prvi poznati nalaz veže se uz ostavu srebrnog akvilejskog, padovanskog i venecijanskog novca iz 14. i 15. stoljeća iz Lipove glavice kod Perušića,¹⁷ gdje je pronađeno šest ovalnih šupljih jagoda od pozlaćenog srebra. Očito je riječ o paru trojagodnih naušnica, kod kojih karika nije očuvana. Početkom 20. stoljeća, a i kasnije neki su autori¹⁸ datirali trojagodne naušnice u razdoblje rane hrvatske države, odnosno do kraja 11. st., pa je to više

13 U tijeku je konzervatorsko-restauratorski zahvat.

14 Jakšić 1983, str. 51. Tipologijom trojagodnih naušnica bavili su se i drugi autori, Š. Bešlagić, R. Jurić i V. Sokol.

15 Karaman 1940; Karaman 1956; Gunjača 1955; Jelovina 1976; Jakšić 1983; Jakšić 1996; Petrinc 1996; Burić 2001.

16 Jakšić 1983–1984, str. 332, 340. O postojanju zlatarskih domaćih radionica u zaleđu govorio je već D. Jelovina (Jelovina 1976), i one su zasigurno egzistirale. Potječu li smiljanske naušnice iz domaćih radionica u zaleđu (s

područja Knina, Benkovca ili drugdje) ili pak iz radionice s obale, teško je reći. No sigurno je da su domaće radionice nastale kao produkt potrebe i potražnje za određenom vrstom nakita, kakvim se trgovalo u ishodišnim radionicama dalmatinske obale.

17 Brunšmid 1900, str. 152, 153; Vinski 1949, str. 25, T. V. 22–27; Jelovina, 1963, str. 114.

18 Karaman 1956.

Sl. 10. Pogled na apside crkava s jugozapada, 2006. (foto T. Kolak)

nalaz ove ostave značajnije pridonio njihovu vremenskom određenju u 14. i 15. stoljeće.

Naušnica s tri jednake jagode, lijevana na proboj s imitacijom filigrana i granulacije, pronađena je u Ličkom Lešću nedaleko od Otočca, prilikom istraživanja I. faze groblja uz župnu crkvu sv. Majke Božje Rozarije.¹⁹ S obzirom da je uz nju, premda ne iz zatvorene grobne cjeline, pronađen i oštećeni gotovo nečitljivi novčić koji Ksenija Ercegović determinira kao *denarius parvus* i datira u kraj 12 st., kao što je to bilo i kod nalaza groba 88 iz Brnaza kod Sinja,²⁰ određen *terminus ante quem* pojave ovog tipa naušnica na ličkom području, barem prema zasad dostupnim pokazateljima.

S područja srednjovjekovne župe Krbava, gdje su u posljednje vrijeme intenzivirana arheološka istraživanja²¹ na dva srednjovjekovna sakralna lokaliteta – Sv. Marko u Podudbini i Sv. Jakov u Udbini, do sada je pronađeno osam srebrnih ili pozlaćenih trojagodnih naušnica u različitim inačicama i s različitim stupnjem očuvanosti.²²

19 Ercegović, 1959, str. 246–247, T. VIII, 27.

20 Gunjača 1955, str. 125. (T. III, 88), 126, 128.

21 Istraživanja od 1996. godine pod vodstvom Radomira Jurića provodi Arheološki muzej u Zadru.

22 Jurić 2004a, str. 22–24; Jurić 2004b, str. 122–124; Jurić 2008, str. 166–167, 180.

Izravnije analogije naušnicama iz Smiljana mogu se pronaći među brojnim nalazima sa Sv. Spasa na vrelu Cetine,²³ u drugoj fazi groblja oko Sv. Jurja na Putalju,²⁴ srednjovjekovnoga groblja na Begovači u Biljanima Donjim,²⁵ nekropoli uz ostatke crkve sv. Marije i samostana s položaja Dol na Bribiru²⁶ te kasnosrednjovjekovnom groblju sa stećcima kod župne crkve Blažene Djevice Marije u selu Zavojanama kod Vrgorca.²⁷

Iako nalazi iz smiljanskog groba 53, nisu unikatni i ne donose nove spoznaje u kontekstu hrvatskoga srednjovjekovlja, za kasni srednji vijek na području Like, koja primjerke ovog nakitnog oblika, ali i ostalog istovremenog arheološkog materijala evidentira jednoznamenkastim brojem, iznimno su značajni.

Oni i u ovom kontekstu ukazuju da ličko područje dijeli isti ukus i njeguje bliske kulturološke veze s dalmatinskim područjem Hrvatske.

23 Grob 676, grob 868, grob 880, grob 1008. Usp. Petrincec 1996, str. 59, 77–78, 81, 97.

24 Gr. 134. Usp. Burić 2001, str. 223, T. VIII, 10–11.

25 Grob 236. Usp. Jelovina, Vrsalović 1981, str. 82, T. XII, 236.

26 Jelovina 1968, str. 49, T. IV.

27 Gudelj 2003, str. 252–253, 256.

LITERATURA

Bakarić 1986

L. Bakarić, *Rezultati novih istraživanja u Smiljanu*, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, 3.s., sv. XIX., Zagreb, 129–139

Brunšmid 1900

J. Brunšmid, *Nasašće mletačkih, padovanskih i akvilejskih novaca XIV. i XV. stoljeća u Lipovoj glavici (kotar Perušić)*, Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, n.s., sv. IV. 1889/1900, Zagreb, 148–155

Burić 2001

T. Burić, *Putalj u srednjem vijeku, Sv. Juraj od Putalja*, Split, 151–323

Ercegović 1959

S. Ercegović, *Istraživanja u Gackom polju i rasprostranjenost starohrvatskih naušnica izvan Dalmatinske Hrvatske*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 7, 243–254

Gudelj 2003

Lj. Gudelj, *Zavojane. Prilog arheološkoj karti Zabiokovlja*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 30, 247–260

Gunjača 1955

S. Gunjača, *Starohrvatska crkva i kasnosrednjovjekovno groblje u Brnazima kod Sinja*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 4., Zagreb, 85–134

Hoffiller 1905

V. Hoffiller, *Prehistorijsko groblje u Smiljanu kraj Gospića*, Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, n.s., sv. VIII, Zagreb, 193–203

Jakšić 1983

N. Jakšić, *Naušnice s tri jagode u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 23, Split, 1983, 49–74

Jakšić 1983–1984

N. Jakšić, *Nakit 14. stoljeća u Hrvatskoj i Bosni*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio društvenih znanosti, sv. 23 (10), Zadar, 331(111)–342(122)

Jakšić 1996

N. Jakšić, *Kasnosrednjovjekovno groblje kod crkve Sv. Spasa u Vrh Rici (Analiza)*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 23, Split, 139–172

Jelovina 1963

D. Jelovina, *Statistički tipološko-topografski pregled starohrvatskih naušnica na području SR Hrvatske*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 8–9, Zagreb, 101–119

Jelovina 1968

D. Jelovina, *Tri starohrvatske nekropole na Bribiru*, Kolokvij o Bribiru, pregled rezultata arheoloških istraživanja od 1959. do 1965. godine, Zagreb, 47–50

Jelovina, 1976.

D. Jelovina, *Starohrvatske nekropole na području između rijeka Zrmanje i Cetine*, Split 1976.

Jelovina, Vrsalović 1981

D. Jelovina, D. Vrsalović, *Srednjovjekovno groblje na "Begovači" u selu Biljanima Donjim kod Zadra*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 11., Split, 55–136

Jurić 2004a

R. Jurić, *Arheološka istraživanja u Udbini (1996–2003.)*, Riječki teološki časopis, god. 12., br. 1(123), Rijeka, 19–33

Jurić 2004b

R. Jurić, *Arheološka istraživanja u Udbini (1996–2003.)*, Prošlost obvezuje: povijesni korijeni Gospićko-senjske biskupije, zbornik biskupa Mile Bogovića, Rijeka, 119–134

Jurić 2008

R. Jurić, *Arheološka istraživanja u Udbini (1996–2006.)*, Izd. HAD, sv. 23., Zagreb–Gospić, 168–182

Karaman 1940

Lj. Karaman, *Iskopine društva "Bihaća" u Mravincima i strohrvatska groblja*, Rad JAZU, knj. 268, Zagreb

Karaman 1956

Lj. Karaman, *Dva hronološka pitanja starohrvatske arheologije*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 5., Split, 129–134

Petrinec 1996

M. Petrinec, *Kasnosrednjovjekovno groblje kod crkve Sv. Spasa u Vrh Rici*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. 23, Split, 7–138

Vinski 1949

Z. Vinski, *Starohrvatske naušnice u Arheološkom muzeju u Zagrebu*, Starohrvatska prosvjeta, III. ser., sv. I, 22–38

Vujnović 1983

A. Vujnović, *O dva ulomka ranoromaničkog pletera iz Smiljana*, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, god. XXII., br. 3, Zagreb, 14–15

Dreibeerige Ohringe aus Grab 53 von der Fundstelle Čovini–Crikvine in Smiljan

Schlüsselwörter: *dreibeerige Ohringe, Crikvine, Smiljan, Lika, spätes Mittelalter*

228 |

SEIT 2004 führt das Museum Lika Gospić das Projekt "Systematische archäologische Ausgrabungen von sakralen Objekten im Gebiet des Dorfes Smiljan" durch, dessen eines der Ziele die örtliche Bestimmung der Kirche ist, aus der zwei Fragmente eines frühromanischen Geflechts stammen (heute im Museum von Gospić). An der Lokalität Crikvine im Weiler Čovini wurden während vier Ausgrabungsreihen Überreste zweier Kirchen gefunden. Innerhalb der Objekte, aber auch in der Umgebung, befand sich ein mehrschichtiges Gräberfeld mit bisher 67 entdeckten und *in situ* Bestattungen. Die Mehrheit dieser Bestattungen respektiert die Architektur sowie die Ost–West Ausrichtung mit Haupt gen Westen. Die bescheidenen Grabbeigaben (persönlicher Schmuck der Toten–einfache Spindeln, Schnallenbügel u.ä.) stammen aus dem späten Mittelalter, bzw. vom Ende des 13. bis zum 15. Jahrhundert.

Aus den bereits genannten Funden muss Grab 53 (Bild 5) hervorgehoben werden. Es handelt sich hierbei um die Bestattung einer weiblichen Person an der Außenfassade der Heiligenstätte der älteren Kirche, die mit der Errichtung einer jüngeren Apside durchbrochen ist und zugleich auch die älteste Bestattungsschicht darstellt. Die Tote wurde in Ost–West Ausrichtung beigelegt mit dem Haupt gen Westen, wobei die Knochen aufgrund von Grab 26 aus der jüngeren Beisetzungphase (Bild 6) teilweise dislokalisiert sind. Weder Spuren einer Grabarchitektur, eines Holzсарges oder Bretter noch Spuren einer Gruft sind erkennbar. Die Tote liegt ausgestreckt mit den Armen entlang des Körpers im Grab, wobei auch persönlicher Schmuck in Form von einem Paar dreibeeriger Ohringe aus mangelhaft vergoldetem Silber (PN. 31, Dim. 33 × 40 mm und PN. 34, Dim. 33 × 39 mm) auf der linken Seite, bzw. oberhalb des Schädels gefunden wurden sowie ein Silberring mit dekorativen, vermutlich ovalen und geglätteten Plättchen (PN 32, erhaltene Breite des Plättchen 13 mm, Breite des Reifes 3 mm) an der rechten Hand. Leider ist der Ring nicht vollständig

erhalten, doch ist am eingefassten Zierplättchen eine reliefartig ausgeführte blättrige Pflanzenranke erkennbar und teilweise eine vermutlich geometrische Verzierung. Die Außenseite der Einfassung ist mit einigen eingekerbten Zick–Zacklinien auf der gesamten erhaltenen Oberfläche verziert (Bild 99).

Die entdeckten Ohringe sind in der Filigran– und Granulierungstechnik angefertigt. Im unteren Teil des kreisförmigen Silberringleins befinden sich jeweils drei stark perforierte Beeren aus tordiertem Golddraht in Form einer achtblättrigen Blüte, deren Blütenblätter sich direkt berühren, an jeder Zweigung befindet sich ein granuliertes Korn. Der Beerenzwischenraum ist mit vier Reihen granulierter Körner verziert.

Die Ohringe sind gut erhalten auch wenn beim Exemplar 31 (Bild 7) eine Beere fast vollständig verloren ist und beim Exemplar 34 (Bild 8) eine Beere leicht beschädigt ist.

Beide Exemplare haben eine erhaltene Verschlusschleife, man nimmt sogar an, dass die Ohringe möglicherweise auch als Kopfschmuckringe auf einem Lederband getragen wurden.

Diese Form von Ohring wird anhand zahlreicher Exemplare, die in mittelalterlichen Lokalitäten in Dalmatien und dem kontinentalen Teil Kroatiens gefunden wurden, als Typ A klassifiziert und ins 14. und an den Anfang des 15. Jahrhunderts datiert.

Auch wenn die Funde aus Grab 53 in Smiljan keine Unikate darstellen und keine neuen Erkenntnisse bezüglich des kroatischen Mittelalters bringen, sind sie für das Mittelalter im Raum Lika, wo Exemplare dieser Schmuckform aber auch das übrige zeitgleiche archäologische Material in einstelliger Zahl gelistet sind, ausgesprochen bedeutend.

Sie deuten auch in diesem Kontext auf den Umstand hin, dass die Gegend von Lika den gleichen Geschmack teilte wie der dalmatinische Raum Kroatiens, aber auch enge kulturelle Bindungen zu dem zuvor genannten Gebiet pflegte.